

We Lwowie, dnia 30. kwietnia 1900.

Aleg. 171**Sprawozdanie**

Komisji bankowej o przedłożeniach Wydziału krajowego:
o „Banku krajowym w latach: 1898 i 1899“.

Wysoki Sejmie!

Tegoroczne sprawozdanie komisji bankowej obejmuje krytyczny peryod finansowy, bo rok 1898, w którym przesilenie finansowe w kraju się rozpoczęło i rok następny, w którym wybuchło z całą siłą elementarna.

Wypadki finansowe, jakie kraj w tych latach nawiedziły, natrafiły na czas, w którym położenie targu światowego cechował powszechny brak gotówki i wynikające stąd podrożenie stopy procentowej. Sten ten zaostrzył przesilenie, bo przyczyny przedmiotowe, tkwiące w ogólnej potrzebie pieniężnej, złączyły się z podmiotowym czynnikiem zaniku zaufania do naszych stosunków ekonomicznych, aby w ostatniej konsekwencji spowodować znaczniejsze wycofanie obcych kapitałów z kraju. Odbiło się ono zarówno dotkliwie na krajowym targu wekslowym, jak też na targu naszych papierów lokacyjnych.

Bank krajowy przetrwał to przesilenie bez wstrząśnienia a jakkolwiek w niektórych razach nawet z pominięciem norm zakreślających mu ściśle granice jego działania niósł pomoc zagrożonym w swym bycie instytucjom, nie poniósł sam szwanku i na straty się nie naraził.

Czyniąc zadość potrzebie chwili i licząc się z ogólnem zaniepokojeniem, które kraj ogarnęło a nawet w interpelacjach Wysokiego Sejmu wyraz znalazło, roztoczyła Rada nadzorcza Banku krajowego w r. 1899, ściślejszą niż zwykle kontrolę nad działalnością jego dyrekcji a w ślad za nią i komisya bankowa uważa za swój obowiązek poświęcić przedewszystkiem uwagę temu działowi, który w pierwszej linii bezpośrednio na skutki wspomnianego przesilenia finansowego narażony był, tj. działowi bankowemu.

W dziale bankowym wynosił obrót całkowity z wszystkich operacji:

W roku 1897 kwotę	521,906.828 zł. 44 ct.
W roku 1898 „	526,543.722 „ 75 „
W roku 1899 „	674,034.143 „ 49 „

W obrotach tych brały udział: własny kapitał Banku i kapitały obce w Banku lokowane. Własny kapitał Banku wynosił:

W roku 1897 kwotę	2,695.507 zł. 08 $\frac{1}{2}$ ct.
W roku 1898 „	2,913.006 „ 30 $\frac{1}{2}$ „
W roku 1899 „	3,080.007 „ 70 $\frac{1}{2}$ „

(6,160.015 koron 41 hel.)

a składał się:

	wal. austr. w r. 1898.	wal. koron. w r. 1899.
Z kapitału zakładowego	1,690.806 89	3,394.868 39
Z ogólnego funduszu rezerwowego	571.857 96	1,228.656 88
Z rezerwy oddz. hipotecznego	456.677 78	992.728 77
Z „ „ komunalnego własn. B.	236 500 01 1/2	506.385 79
Z „ „ kolejowego	7.163 66	37.375 58
	<hr/>	<hr/>
Razem	2,913.006 30 1/2	6,160.015 41

Stały ten wzrost kapitału własnego wykazuje czysty zysk Banku, który za rok 1898 wynosi 199.392 zł. 68 1/2, czyli 6 85% od własnego kapitału — a za rok 1899 kwotę 141.568 zł. 26 1/3 ct., czyli 4 59% od własnego kapitału.

Suma łączna obcych kapitałów, którymi Bank krajowy w ostatnich latach obracał, wynosiła:

	w wal. austr.
W roku 1897	12,257 928 89
W roku 1898	11,142.668 89
W roku 1899	13,526.870 43 1/2

a w sumach tych mieszczą się już wkładki oszczędności a mianowicie:

W roku 1897 z kwotą	3,751.374 20
W roku 1898 „	4,013.184 85
W roku 1899 „	4,337.840 41

Podczas, kiedy te cyfry wykazują stały wzrost, świadcząc temsamem korzystnie o trwałem zaufaniu publiczności do Banku krajowego i podczas kiedy także wzrastające w obu ostatnich latach kwoty ogólnego obrotu udowadniają ruchliwość działu bankowego to portfel wekslowy, przedstawia w każdym z dwu lat będących przedmiotem sprawozdania odmienny obraz.

Mianowicie zeskontowano w r. 1898 w porównaniu z r. 1897 więcej o 1915 sztuk weksli na kwotę przewyższającą łączny eskont z r. 1897 o 8,226.729 zł. 06 ct., a bilansowy stan portfelu zwiększył się również w porównaniu z bilansem za r. 1897 o 1,490.661 zł.

Natomiast w r. 1899 eskontowano wprawdzie o 13 sztuk weksli więcej aniżeli w roku 1898, jednakże na łączną kwotę mniejszą od eskontu roku poprzedniego o 3,958.502 zł. 95 1/2 ct. (7,917.003 85 kor.) a bilansowy stan portfelu zmniejszył się w porównaniu z rokiem poprzednim o 1007 sztuk i kwotę 1,725.567 65 (3,451.135 30 kor.).

Jak ze sprawozdania komisji rewizyjnej wynika, poddano w r. 1899 cały portfel wekslowy dokładnej rewizji co do jego ilości i jakości a wynikiem tej kontroli było sprawozdanie konstatające, że mimo siedmiomilionowego portfelu Banku krajowego i warunków niewątpliwie u nas w kraju trudnych, dział ten prowadzony jest oględnie a nie lędkliwie, czyni zadość potrzebom zdrowego kredytu krótkotrwałego, przede wszystkim zaś odpowiada intencyom, które przewodziły Sejmowi krajowemu przy założeniu Banku krajowego, rozciągając akcyę wekslowo kredytową na wszystkie działy zarobkowania.

Zastanawiając się nad wierzytelnościami Banku kraj. z rachunku bieżącego uważa komisya bankowa za swój obowiązek wyjątkowo jednemu z tych rachunków poświęcić swą uwagę, jakkolwiek zresztą, zasadniczo pozostając w granicach zakreślonych jej statutem, nie wdaje się w badanie szczegółów ksiąg i bilansów, ale zadowala się krytyką ogólną całości kierownictwa Banku krajowego.

Bank krajowy pozostawał już od dawniejszych czasów, jako wierzyciel, w stosunku kredytowym do galic. Banku kredytowego, ale stosunek ten nie przekraczał granic zakreślonych statutem i przezornością kupiecką, albowiem ograniczał się do kredytu w rachunku bieżącym w kwocie 250.000 zł. czyli 500.000 k., i kredytu udzielonego na podkład efektów o pupilarnem bezpieczeństwie w kwocie około 500.000 zł. czyli 1,000.000 k.

Dopiero w roku 1898 kredyt ten niepomiernie wzrósł przez udzielenie pożyczki 500.000 zł. to jest 1,000.000 koron na podkład zapasów wosku ziemnego Bankowi krajowemu przez dłużniczy Bank kredytowy w zastaw oddanych, wskutek czego w roku 1898 suma długu Banku kredytowego, jakkolwiek z różnych tytułów pochodząca i jakkolwiek poszczególne pozycye kredytowe w ramach statutowego zakresu działania Banku

krajowego znalazły uzasadnienie, przecież łącznie już poważną kwotę 1,250.000 zł., czyli 2,500.000 koron przekroczyła.

Kiedy w styczniu 1899 roku wybuchł pamiętny run na galic. Kasę oszczędności i kiedy ta musiała mobilizować swoje wierzytelności na zwroty wkładek, znalazł się galic. Bank kredytowy, który był także jednym ze znaczniejszych dłużników Kasy oszczędności w gwałtownej potrzebie pieniędzy.

Brak funduszków do uiszczenia nagłej zapłaty, wypowiedzianego mu przez Kasę oszczędności rachunku bieżącego, mógłby być nietylko zachwiać doraźnie egzystencją galic. Banku kredytowego, ale nadto pogorszyć i tak krytyczną sytuację Kasy Oszczędności zwiększając ogólny popłoch u właścicieli wkładek.

W tej krytycznej sytuacji przyszedł Bank krajowy z pomocą galic. Bankowi kredytowemu pożyczając mu na podkład 1600 sztuk akcji lwowskiego Towarzystwa browarów w dniu 26. stycznia r. 1899 kwotę 500.000 koron.

Jakkolwiek pożyczka ta w dostarczonych na jej podkład akcyach miała dostateczne zabezpieczenie, to jednak cała operacja pozostawała po za ramami zakreślonymi §. 4. D. d. statutu Banku krajowego.

W ten sposób wzrósł rachunek galic. Banku kredytowego w Banku krajowym do następujących sum :

w zwykłym rachunku bieżącym (rachunek A.) kwota 505.434 koron,
na podkład efektów o pupilarnem bezpieczeństwie (rachunek B.) koron 1,000.000
na zastaw wosku (rach. C.) kor. 1,000.000,
na podkład akcji Tow. browarów (rach. D.) koron 500.000.
Razem 3,005.434 koron.

Wierzytelność ta Banku krajowego do gal. Banku kredytowego została w ciągu roku 1899 umorzona do kwoty: 520.000 koron w rachunku C, która z dniem 31. grudnia 1899 r. pozostała do spłaty a na której pokrycie Bank krajowy ma oddane zapasy wosku ziemnego w ilości 10.693 cetn. metrycznych, których wartość według cen targowych przewyższa w dwójnasób sumę tego długu.

Komisja Bankowa rozpatrując przedstawiony wyżej stosunek kredytowy poczuwa się do obowiązku zauważyć, iż Bank krajowy w myśl wytkniętych mu statutem celów ma mieć zawsze na oku, iż zadaniem jego jest zasilać kredytem jak najszersze warstwy społeczeństwa, że lokacya tak znacznych sum w jednej instytucyi, narażać może pożądane pełne bezpieczeństwo funduszków bankowych, nadto, że udzielanie zaliczek na podkład akcji, a więc z pominięciem przepisów statutu bankowego, nie jest jej zadaniem zakreślone.

Z drugiej strony atoli Komisja bankowa świadoma wyjątkowego przesilenia finansowego, jakie zapanowało w kraju w roku ubiegłym tudzież tego, iż wyjątkowa sytuacja wymaga też wyjątkowych środków, tłumaczy tę operację Banku kraj. dążeniem jego zarządu, ażeby przez kredyt Bankowi kredytowemu udzielony ułatwić spłatę Kasy Oszczędności, która była tamtego wierzycielem, a temsamem powstrzymać jej katastrofę.

Ważną a w konsekwencyach swych doniosłą była dla banku krajowego w obu latach omawianych kwestya stopy procentowej, znacznym ulegająca fluktuacyom.

W roku 1898 starał się Bank krajowy utrzymać stopę eskontową 5% i nie podwyższył jej mimo, że Bank austro-węgierski stopę eskontową dwukrotnie był podniósł i że wobec tego także podwyższenie stopy w Banku krajowym zdawało się być wskazanem, skoro suma reeskontowanych weksli z dniem 31. grudnia tego roku przeszło 1,387.000 zł. wynosiła. Postępując odmiennie kierowała się Dyrekcyja Banku widocznie chwalebny zamiarem utrzymywania dla swej klienteli stałej niższej stopy procentowej jak długo to tylko bez znacznych ofiar było możliwem, a w szczególności, jak długo ogólne podwyższenie stopy procentowej było tylko przemijającym objawem na rynkach światowych; natomiast świadomą była faktu, że żądanie bezwzględного utrzymania stałej stopy procentowej na wszelki wypadek nie nadaje się do poważnej dyskusyi.

Chęć utrzymania niższej stopy procentowej wbrew stałemu podniesieniu się eskontu na targach światowych mogłaby najgubniejsze spowodować skutki, bo faktycznie w obec wszystkich o kredyt się starających wykonywana, przechodziłaby siły finansowe Banku a nie wykonywana zrodziłaby niską ale li nominalną stopę procentową a faktyczny brak eskontu.

To też Bank krajowy w r. 1899, kiedy widocznem się stało, że podrożenie pieniędzy nie jest przemijającym objawem, ale na czas dłuższy się zapowiada, ocenił nale-

konieczne oddziaływanie stosunków targu powszechnego na targ lokalny i podniósł stopę odsetków dwukrotnie o 1% i o 1/2% do 6 względnie 6 1/2 od sta.

To ogólne podwyższenie stopy procentowej odbiło się jeszcze w inny sposób na bilansie Banku krajowego a w szczególności na jego dziale bankowym, albowiem spowodowało spadek kursu wszelkich walorów lokacyjnych a w następstwie znacznie utrudniło zbyt emisji własnych Banku krajowego.

Skutkiem tego coraz bardziej wzrasta zapas własnych efektów, który wynosił z końcem r. 1897 tylko 449.364, w r. 1898 wzrasta do sumy 2,659.389 zł., a w bilansie za rok 1899 już wykazuje wielce poważną kwotę 7,300.454 zł. 16 ct. Wprawdzie w obu latach emisje bankowe przewyższały te zapasy, gdyż wynosiły:

w r. 1898 6,830.990 zł. w. a.	wobec zapasu efektów 2,659.389 zł.
w r. 1899 9,381,350 zł. w. a.	wobec zapasu 7,300.454 zł.

wprawdzie i to podnieść należy, że w sumie zapasów z r. 1899 mieści się emisja obligacji kolejowych na przeszło 9 milionów koron, a więc nowy papier, dla którego dopiero targ zdobywać należy; wprawdzie ostatecznie i ta okoliczność pociesza, że w licznych innych instytucjach emisyjnych podobny spotykamy objaw:

Bank austro-węgierski przy emisji	z roku 1899	30,641.000 k.
ma bilansowy zapas efektów		27,337.000 k.
Węgierski bank hipoteczny przy takiej emisji		6,407.000 k.
ma bilansowy zapas efektów		19,810.000 k.
Bukowiński Zakł. kred. ziemski przy emisji		948.200 k.
ma zapas efektów		985.000 k.

mimo to jednak zapas efektów przewyższający w dwójnasób własny majątek nie jest normalnym i zawiera w sobie zarodek możliwych strat.

Stan ten jest niewątpliwie po części skutkiem dotychczasowego dążenia Banku do utrzymania kursu emitowanych przezeń walorów.

Komisya bankowa sądzi jednak, że dążenie takie w czasach anormalnych pod względem finansowym, jakimi były zesze 2 lata, w czasach kiedy publiczność stroni od papierów lokacyjnych i wyższego szuka oprocentowania, skutecznem być nie może.

Kurs efektu jest wyrazem jego wartości a jako taki regulować się musi stosunkiem popytu do podaży. Szczególnie list zastawny nie jest niczem innym, jak pożyczką zaciągniętą przez żądającego kredytu hipotecznego u publiczności szukającej lokacji dla swych kapitałów, a instytucya jest li pośrednikiem między żądającymi kredytu a dającymi kredyt.

Konsekwencyą polityki trzymania kursu własnych efektów za każdą cenę bywa tylko nagromadzenie tych efektów w własnych kasach i grożące niebezpieczeństwo, że ostateczna, stosunkami wywołana nieuchronna zniżka kursu trafi nie tych, którzy z natury rzeczy stratę tę ponieść mają, to jest zaciągających pożyczkę, lecz samą instytucyę.

Z uznaniem podnosi Komisya bankowa, że zarząd Banku krajowego stara się podołać trudnemu a tak ważnemu zadaniu racjonalnego popierania przemysłu w kraju, z którego to zadania Bank się wywiązuje w myśl zasad wypowiedzianych tylekroć w sprawozdaniach Komisji, współdziałając skutecznie przy zakładaniu spółek przemysłowych.

Komisya bankowa w tym kierunku nie może podzielać zapatrywania, jakoby popieranie poszczególnych przedsiębiorstw przemysłowych większymi kapitałami miało dać słuszną podstawę do obaw. Jeżeli bowiem przemysł fabryczny skutecznie ma być popierany, to pomoc ta musi być intensywną, skoncentrowaną a nie rozdrobnioną, zwłaszcza przemysł krajowy, który nietylko musi znosić wogóle dla przemysłu w Austrii istniejące trudności bytu, ale nadto jeszcze wśród początku rozwoju walczyć z konkurencyą innych prowincyi.

W tej dziedzinie jego działalności, zalecić należy Bankowi krajowemu, jak dotąd tak i nadal skuteczną i rozumną pomoc dla przemysłu w miarę swych sił i w miarę zasługujących na poparcie żywotnych przedsiębiorstw a zawsze przy zastrzeżeniu należytej ingerencyi Banku krajowego i energicznem korzystaniu z niej, gdyż głównie w tej kontroli, znajdzie Bank gwarancję, że jego pomoc finansowa pożądanym odniesie skutek.

W dziale bankowym przybył Bankowi krajowemu nowy zakres działania, przez objęcie likwidacyi pretensyi byłego Zakładu kredytowego włościańskiego.

Obejmując ukończenie tej likwidacji zastosował się Bank kraj. do polecenia Wys. Sejmu z 23. marca ubiegłego roku a zarazem uczynił zadość żywemu życzeniu interesowanych bezpośrednio kół włościańskich, jakoteż opinii publicznej kraju objawianej w rezolucjach rozlicznych ciał autonomicznych.

Nie narażając się sam na stratę, bo przyjmując przy książkowym stanie aktywów w kwocie 423.865 zł. tylko zobowiązania na kwotę 141.541 zł. umożliwi Bank kraj. przez zaoszczędzenie kosztów administracji pomyslniejsze dla dłużników ugody o spłatę pożyczek, a temsamem utrzymanie ich przy ojcowiznie i przyczyni się w ten sposób do uregulowania bytu przeszło 2200 gospodarstw, które czekają uporządkowania groźących licytacją spraw hipotecznych.

Przechodząc do działu hipotecznego zaznacza Komisya, że mimo przestrzeganej przez Dyrekcyę a stosunkami usprawiedliwionej przezorności i powściągliwości w udzielaniu pożyczek hipotecznych dosięgła ich kwota w r. 1898 sumy: 61,374.450 zł. a. w. — a w r. 1899 sumy: 131,420.600 koron.

Po uwzględnieniu dokonanej amortyzacji wynosił stan pożyczek z dniem 31. grudnia 1898 kwotę 43,365.819 zł. 49 $\frac{1}{2}$ ct a z dniem 31. grudnia 1899 kwotę 90,647.133 koron 82 h., wobec sumy 36,237.900 zł. w r. 1897.

Temu stanowi pożyczek hipotecznych z końcem 1899 służą za podstawę hipoteki o łącznej wartości szacunkowej 209,680.232 koron.

Ilość udzielonych pożyczek w r. 1898 wynosiła 783 wobec 826 w r. 1897 a 726 w r. 1899 — a zmniejszonej ilości pożyczek w r. 1899 odpowiada też mniejsza kwota pożyczkowa: 7,671.700 koron wobec 11,173.100 koron w r. 1898.

Objaw ten tłumaczy się powściągliwością Dyrekcyi, baczącej na coraz trudniejszy zbyt listów zastawnych a zarazem liczącej się z wzrastającymi codziennie trudnościami sądowymi przy ściąganiu zaległości, z trudnościami, które po części wynikają z samej ustawy egzekucyjnej a po części ze sposobu jej praktycznego przez sądy stosowania. Mnogie przypadłości, na jakie instytucye hipoteczne przy sądownem dochodzeniu swych wierzytelności bywają narażane, a równające się często w praktyce zniesieniu ich przywilejów egzekucyjnych, szykany, na jakie mogą być wystawiane ze strony niesumiennych a pieniactzych dłużników utrudniają niezmiernie prawidłowe udzielanie pożyczek hipotecznych a już wprost pozbawiają kredyt hipoteczny cechy wyłącznie realnej, zniewalając zarządy bankowe do uwzględniania osobistej kwalifikacyi żądającego pożyczki.

Położenie instytucyi hipotecznych możliwie jeszcze pogorszyła nowela należytościowa w drodze rozporządzenia wydana, albowiem na instytucye, które w konsekwencyi postanowień normy egzekucyjnej musiały nabyć licytacyjnie nieruchomości niewypłacalnego dłużnika, w razie naturalnego dalszego pozbycia nakłada obowiązek opłaty dwukrotnej 4% należytości, tj. 8% ceny kupna.

Natomiast uchwalone przez Radę państwa uwolnienie listów zastawnych i obligacyi przez Bank krajowy emitowanych od podatku rentowego uwolni Bank, skoro dotycząca ustawa uzyska najwyższą sankcyę od ciężaru, który w r. 1898 wynosił 27.201 zł. 87 ct., a r. 1899 pokażną kwotę 79.480 kor. 86 h.

Z ogólnej ilości udzielonych pożyczek przypadło:

	w r. 1898		w r. 1899	
na dobra	25	z kwotą 1,083.000 zł.	30	z kwotą 2,836.500 kor.
na realności miejskie	218	> 3,991.600 >	171	> 4,533.300 >
na realności włościańskie	540	> 511.950 >	525	> 1,081.900 >

Ten zupełnie prawidłowy stosunek poszczególnych działów do całości kredytu hipotecznego, jest także dowodem, że i w latach ostatnich dział pożyczek na realności włościańskie nie był pozbawiony życzliwej opieki ze strony Dyrekcyi.

W tym dziale nastąpiła też w ostatnich czasach korzystna zmiana przez przyspieszenie załatwiania podań pożyczkowych a szybkość ta obecnie względem pożyczek włościańskich praktykowana zasługuje nietylko na uznanie, ale też na podobne zastosowanie i w innych działach kredytu hipotecznego.

Natomiast musi Komisya niestety i w tem sprawozdaniu zaznaczyć, że sprawa połączenia kredytu hipotecznego na realności włościańskie z ubezpieczeniem na życie, także w dwóch ostatnich latach wcale nie postąpiła, a to dlatego, że wypracowane przez krakowskie Towarzystwo Wzajemnych Ubezpieczeń tablice dla tego rodzaju ubezpieczeń i proponowane przez Towarzystwo taryfy nie uzyskały dotąd zatwierdzenia c. k. Mini-

sterstwa spraw wewnętrznych. Nie pozostaje tedy Komisji nic innego, jak tylko na tem miejscu wyrazić nadzieję, że powołane ku temu czynniki, zechcą wpłynąć na ministerstwo, by sprawę od lat zalegającą ostatecznie załatwiło i że następnie rokowania w tym przedmiocie wszczęte przez Bank kraj. z Dyrekcyą Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie do pożądanego doprowadzą rezultatu.

Zaległości ratalne pożyczek hipotecznych udzielonych przez Bank krajowy wynosiły z końcem roku:

r. 1897 u 1136 dłużników	265.675 zł.
» 1898 » 1634 »	300.577 »
» 1899 » 1752 »	622.193 kor.

Postępowanie Dyrekcyi wobec dłużników hipotecznych w zaległości popadłych był zarówno energiczne jak roztropne. Z jednej strony Dyrekcyja popierała kroki egzekucyjne z należytą starannością a z drugiej strony baczy na to, aby jak najmniejsze dla dłużników spowodować koszta.

Tak np. prowadził Bank w znacznej ilości przypadków egzekucyę polityczną powiatami, co ogromną ma doniosłość dla zmniejszenia kosztów egzekucyi, ileż jednym podaniem wdraża się egzekucyą co do wszystkich dłużników całego powiatu.

Z uznaniem podnosi też Komisya, że w tych wypadkach, w których Bank był zmuszony nabyć na własność nieruchomości, stanowiące hipotekę, — a wypadki te nie liczne dotyczyły wyłącznie mniejszych posiadłości, — niedopuszcila Dyrekcyja, także w ubiegłych dwóch latach do eksmisyi dłużników, lecz wdrażała gorliwą a zawsze skuteczną akcyę, zmierzającą do tego, aby przez sprzedaż części gruntu, pokryć zaległości a resztę realności odstąpić napowrót właścicielowi.

Dział melioracyjny niestety wcale się nie rozwinął. W r. 1898 i 1899 wydał Bank po 2 promesy melioracyjne, a w obu latach tylko jedną pożyczkę zrealizowano.

Komisya konstatuje ten stan z tym większym żalem, że świadoma jest niepopolitej doniosłości, jaką mają melioracye dla gospodarstwa krajowego a pośrednio dla ekonomicznego poźwignięcia kraju.

Braku rozwoju w tym dziale nie można atoli bynajmniej położyć na karb Dyrekcyi Banku krajowego.

W tej mierze podziela Komisya w zupełności zapatrywanie, wyrażone w sprawozdaniu Wydziału krajowego.

Przepisy wydane przez Wydział krajowy dla tego rodzaju pożyczek w Banku krajowym, jak to słusznie sprawozdanie podnosi, spotkały się z licznymi zarzutami ze strony interesowanych, gdyż ogół sądził, że zbytnia formalistyka przepisów tych jest podyktowaną przez niechęć Banku do tego rodzaju kredytów. Tymczasem tak nie jest bynajmniej a formalności zawarte w przepisach, są tylko powtórzeniem wymogów ustawy państwowej i odnośnych rozporządzeń wykonawczych.

Ten smutny stan działu kredytowego, nader doniosłego, jest wymownym dowodem słuszności zdania Komisji, objawionego w tej kwestyi w zeszłorocznym sprawozdaniu.

Tylko przedsiębiorstwo, które przeprowadzi wszelkie z melioracyą połączone czynności administracyjne, prawne, techniczne i finansowe, może sprawie melioracyjnej skutecznie służyć, a Komisya, bankowa pomijając nie należącą do jej kompetencyi kwestyę szczegółów organizacyi takich przedsiębiorstw, zaznacza ze swej strony tylko, że Bank krajowy, każdemu takiemu przedsiębiorstwu, skoro tylko na zaufanie zasługiwać będzie, z jak najwydatniejszą pomocą finansową spieszyć winien.

W związku poniekąd ze sprawą kredytu melioracyjnego w Banku krajowym stoi sprawa organizowania spółek wodnych i otwarcia dla nich źródła kredytu. Sprawa ta wymagająca zmiany statutu bankowego a objęta osobnem przedłożeniem Wydziału krajowego będzie też przedmiotem odrębnego sprawozdania Komisji bankowej dla Wysockiego Sejmu.

W kwestyi parcelacyi zawierają sprawozdania Banku krajowego za lata 1898 i 1899 wyliczenie spraw parcelacyjnych, w których Bank krajowy w tych latach interweniował.

Z wyliczenia tego komisya niemoże powziąć zdania, jakim celom służyły te parcelacye i jaki skutek odniosły i dlatego waraża życzenie, żeby Bank kraj. w przyszłości nietylko nazwy parcelowanych majątków podawał, ale i dokładne szczegóły dokona-

nych parcelacyi tak co do osób parcelantów, jakoteż pod względem jakości i ilości rozparcelowanych obszarów i stosunku ich do pierwotnej całości dotyczących dóbr.

Komisya przyjmuje też do wiadomości, że Bank kraj. brał udział w zawiązaniu odrębnego Banku parcelacyjnego we Lwowie i że zapewnił sobie wpływ na prowadzenie interesów i skład Zarządu tego Zakładu, a ufa, że ten wpływ będzie pomysłny a skuteczny, albowiem Bank kraj. powinien tylko przy takiej interweniować parcelacyi i tylko taką popierać, która nie jest wyłącznie lub przeważnie spekulacyjną, lecz ekonomicznie i społecznie zdrową, t. j. tworzy z jednej strony jednostki gospodarcze, zdolne do samoistnego bytu a z drugiej strony dąży do utrzymania lub polepszenia bytu tych, którzy przez parcelacyę części swego majątku, uzdrawiają warunki swego gospodarstwa, czy to ku racjonalniejszej produkcji rolnej, czy też ku ulżeniu ciężarów finansowych.

Dział komunalny poczynił w ubiegłych dwu latach znaczne postępy.

W r. 1898 emitowano 456.600 zł. obligacyi komunalnych, wobec 307.500 zł. — w r. 1897, a w r. 1899, emitowano takie obligacye w ogólnej sumie 1.050.500 zł. czyli 2,101.000 koron. Ogół obligacyi komunalnych, będących w obiegu, wynosił z końcem 1899 r. sumę łączną 14,552.000 koron.

Wzrost ten działu komunalnego o tyle radośnie powitać należy, że nie jest tylko objawem zadłużenia związków autonomicznych — ale objawem inwestycyjnej pracy, albowiem Bank kraj. nie udziela pożyczek komunalnych bez zapewnienia się, że na produktywny cel mają być użyte.

Że w istocie tak jest okazuje się z tego, że stan zaległości w tym dziale, należy nazwać pomyslnym, gdyż bilans za r. 1899 wykazuje, jako najdawniejsze zaległości tylko 3 raty z roku poprzedniego w łącznej kwocie 1519 k. 34 h.

Dział kolejowy powołany do życia dopiero w r. 1897 rozwija się pomyslnie, o ile doświadczenia nabyte w tak krótkim przeciągu czasu o tem wnosić pozwalają.

Wobec emisji pierwszej w kwocie 2,065.000 zł. w r. 1897, wykazuje rok 1898 emisją w kwocie 5,047.400 zł. zaś rok 1899 w kwocie 4,510.000 zł. czyli 9,020.000 koron, a księgi stwierdzają, że w dziale tym nie ma żadnych zaległości.

Komisya bankowa przyjęła z zadowoleniem do wiadomości, że zastępstwa bankowe w obu ostatnich latach, tak samo jak w latach poprzednich spełniały swoje zadanie z pożytkiem dla publiczności i korzyścią dla spraw bankowych.

Niemniej pozostał prawidłowym tok interesów Banku krajowego z Towarzystwami zarobkowymi i gospodarczymi. Ze szczególnem zadowoleniem stwierdza komisya bankowa fakt, że rewident Banku krajowego odbywa dokładne lustracye tych Towarzystw, bo w ten sposób wypełnia Bank krajowy zastępczo, chociaż z powodu braku sił niedostatecznie, te funkcye, którą rządowi lustratorowie wyczerpująco spełniać powinni.

Organizacya Towarzystw zarobkowych i gospodarczych jest tak ważna, a szczególnie dla naszego kraju tak doniosła, że jej funkcjonowanie należy otoczyć wszelką gwarancją niewątpliwego bezpieczeństwa i zupełnej prawidłowości. Domaga się tego nietylko interes członków swymi udziałami i odpowiedzialnością z Towarzystwami związanych, nietylko interes wnoszącej wkładki publiczności, której oszczędności w tych Towarzystwach lokowane wynosiły w r. 1898 kwotę 32 milionów, ale też interes samego kraju, dla którego Towarzystwa zarobkowe i gospodarcze stanowią sieć żywotnej organizacyi ekonomicznej.

Zważywszy tedy, że projekt zmiany ustawy o stowarzyszeniach zarobkowych i gospodarczych z r. 1873, wniesiony przed kilku laty do Rady państwa przez c. k. Rząd a obejmujący także postanowienia o stosunku kapitału własnego do kapitałów obcych, tudzież o obowiązkowej kontroli zewnętrznej tych instytucyj, dotychczas nie został uchwalony, tudzież z uwagi, że zaprowadzenie stałej kontroli nad wszystkimi stowarzyszeniami zaliczkowemi w naszym kraju jest nader pożądanem, uważa komisya bankowa za wskazane ponowić w Wysokim Sejmie rezolucyę uchwaloną dnia 16. marca r. 1899 a do Wysokiego Rządu wystosowaną, o jak najrychlejsze wprowadzenie obowiązkowej lustracyi wszystkich Towarzystw zarobkowych i gospodarczych.

Przystępując ostatecznie do kwestyi udzielenia Dyrekcyi absolutoryum z rachunków za lata 1898 i 1899, konstatuje komisya bankowa, że tak w r. 1898, jakoteż i w r. 1899 osobne komisye Rady nadzorczej przeprowadzały po cztery razy do roku rewizye ksiąg i kas, i zawsze wszystkie fundusze, depozyta, efekty i weksle zgodnie z wykazami znajdowały.

Polegając na wyczerpujących sprawozdaniach o tych rewizjach, w których brali udział komisarze: rządowy i krajowy, opierając się nadto na sprawozdaniach wybranej przez Wysoki Sejm Rady Nadzorczej i Wydziału krajowego wykonywującego nad Bankiem krajowym nadzór statutem wskazany i powołując się ostatecznie na powyższy obraz całej a skutecznej działalności Zarządu bankowego — wnosi Komisya bankowa :

Wysoki Sejm raczy uchwalić!

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdania Wydziału krajowego o Banku krajowym za lata 1898 i 1899.

2. Sejm udziela Dyrekcyi Banku krajowego absolutoryum z rachunków za czas od 1. stycznia do 31. grudnia 1898, tudzież za czas od 1. stycznia do 31. grudnia 1899,

3. Sejm wzywa c. k. Rząd, aby poczynił odpowiednie kroki celem przeprowadzenia w drodze konstytucyjnej takiej zmiany ustawy o stowarzyszeniach zarobkowych i gospodarczych z 9. kwietnia 1873, któraby zapewniła obowiązkową lustrację wszystkich tych towarzystw w myśl projektu rządowego, wniesionego do Rady państwa w r. 1895.

Przewodniczący :

Władysław Kraiński.

Sprawozdawca :

Loewenstein.